

ИНДУСТРИАЛЬНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ ВАВИЛОНСКОЙ БАШНИ

Создатели Вавилонской башни изобрели кирпичи, совершив революцию в строительстве. Позднее фараон использовал те же технологии при строительстве Питома и Раамсеса. Связаны ли между собой эти два великих строительных проекта? Исследование истории, переселения душ и образования.

Еврейское озарение

Знакомство с учением Ребе

HOAX

Осенние праздники/Тישרע

לעילוי נשמת אמנו וזקנתנו
האשה החשובה מצויינת במדותיה
בעלת מסירות נפש

מת דבורה ע"ה גרינברג

בת הרה"ח ר' אהרון מענדל

נפטרה אור ליום ג' - כ"א מנחם אב תשפ"ג

В память о нашей маме и бабушке

Дворе Гринберг

Дочери раввина Аарона Мендела Хазана

*Она жертвовала собой ради еврейства
Покинула этот мир 21 менахем ава 5783*

For sponsorship opportunities, email jewishinsights@shluchim.org

Published and Copyright 2022 by

Shluchim Office International

816 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

718.221.0500

5784 - 2023

Founded in 2008 in memory of Rabbi Gabi and Rivky Holtzberg OB"М
Shluchim of the Rebbe to Mumbai India

А. Что произошло на Вавилонской

Первоисточник 1 Берейшит, 11:1-9

На всей земле был один язык, одно наречие. Когда [люди] двигались с востока, они нашли в земле Шинар долину и поселились там. “Давайте сделаем кирпичи и обожжем их в огне”, — сказали они друг другу. Кирпичи у них были вместо камня, а асфальт — вместо глины.

Раши:

Кирпичи. Потому что в Вавилоне нет камней, ибо это равнина.

Обожжем их в огне Так изготавливают кирпичи. Их обжигают в печи.

“Давайте выстроим себе город с башней до небес, — сказали они. — Так мы прославим себя, чтобы не рассеяться нам по всей земле”.

Господь сошел посмотреть на город с башней, который построили люди. И сказал Господь: “Один народ, и один язык у всех, а это только начало их деяний! Теперь не будет им преград ни в чем, что бы они ни задумали совершить! Давайте же сойдем и смешаем их речь, чтобы они перестали понимать речь друг друга”.

Господь рассеял их оттуда по всей земле, и они перестали строить город. Поэтому назвали его

וַיְהִי כֹל־הָאָרֶץ שָׁפָה אֶחָת
וּדְבָרִים אֶחָדִים. וַיְהִי
בְּנוֹסָעַם מִקֶּדֶם, וַיִּמְצְאוּ
בְקֶעֶז בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ
שָׁם. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־
רֵעֵהוּ: “הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים
וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה”, וַתְּהִי
לָהֶם הַלְבָנָה לְאֶבֶן וְהַחֲמֹר
הָיָה לָהֶם לַחֲמֹר.

רש"י

לְבָנִים. שְׂאִין אֲבָנִים
בְּבָבֶל, שֶׁהִיא בְּקֶעֶז.

וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה. כֶּךָ
עוֹשִׂין הַלְבָנִים שְׂקוּרִין
טוּוִיל"ש בלע"ז,
שׂוֹרְפִים אוֹתוֹ בְּכַבֻּשׁוֹ.

וַיֹּאמְרוּ: “הִבֵּה נִבְנֶה־לָנוּ
עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בְּשָׁמַיִם
וְנַעֲשֶׂה־לָנוּ שֵׁם פֶּן־נִפּוּץ
עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ”.

וַיֵּרַד ה' לִרְאוֹת אֶת־הָעִיר
וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְנֵי
הָאָדָם. וַיֹּאמֶר ה': “הֵן עַם
אֶחָד וּשְׂפָה אֶחָת לְכֻלָּם
וְזֶה הַחֲלֹם לַעֲשׂוֹת, וְעַתָּה
לֹא־יִבְצֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר
יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת. הִבֵּה נִרְדֶּה
וְנִבְלֶה שָׁם שְׂפָתָם אֲשֶׁר לֹא
יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ”.

וַיִּפֹּץ ה' אֹתָם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי
כָל־הָאָרֶץ, וַיַּחֲדְלוּ לְבִנְת

Вавилон, ибо там Господь смешал речь всех [жителей] земли — и оттуда рассеял их Господь по всей земле.

הָעִיר. עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בְּבָבֶל,
כִּי־שָׁם בָּלַל ה' שִׁפְתַי כָּל־הָאָרֶץ
וּמִשָּׁם הִפִּיצָם ה' עַל־פְּנֵי כָל־
הָאָרֶץ.

Первоисточник 2 Пиркей де-рабби Элиэзер, гл. 24

С востока и запада башни располагались лестницы. Рабочие, которые поднимали кирпичи, поднимались по восточным ступеням, а те, кто спускался, - по западным. Если кто-то падал и умирал, то не обращали на него внимания, но если падал хотя бы один кирпич, то садились и плакали, и говорили: “Горе нам! Горе нам! Когда же на его место принесут другой?”

И проходил Авраам, сын Тераха, и увидел, что они строят город и башню, и проклял их Именем Б-га своего, и сказал: “Уничтожь, Г-сподь, раздели язык их”.

וּמַעְלוֹת הָיוּ לוֹ מִמְּזֻרְחוֹ
וּמִמַּעְרְבוֹ. אֱלוֹ שָׁהִיוּ מְעַלִּין אֶת
הַלְּבָנִים הָיוּ עוֹלִים מִמְּזֻרְחוֹ,
וְאֵלוֹ שָׁהִיוּ יוֹרְדִין, הָיוּ יוֹרְדִין
מִמַּעְרְבוֹ. וְאִם נָפַל אָדָם וּמֵת לֹא
שָׁמִים אֶת לֶבָם עָלָיו, וְאִם נָפְלָה
לְבִנָּה אַחַת, הָיוּ יוֹשְׁבֵין וּבוֹכִין
וְאוֹמְרִין אוֹי לָנוּ אֵימָתִי תַעֲלֶה
אַחֲרַת תַּחֲתֶיהָ.

וְעַבְרַת אֲבָרָם בְּזוֹ תַרְחַח, וְרָאָה
אוֹתָם בּוֹנִים אֶת הָעִיר, וְקָלְלָם
בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וְאָמַר: בְּלַע ה' פֶּלֶג
לְשׁוֹנָם.

Поколение башни не хотело подчиниться Всевышнему

Поколение башни не хотело соблюдать заповеди. Ведь идея заповедей - это соединение (на иврите слово «мицва» – заповедь однокоренное со словом «цавта» - соединение), человек должен поклониться заповедям. В святости энергия черпается именно через покорность, ведь цель заповедей - обуздать свои желания, и, как учит Талмуд, “Рав сказал: заповеди были даны только для того, чтобы облагородить народ. Ибо какая разница для Б-га, зарезать ли животное с шеи или с затылка? Заповеди были даны для того, чтобы облагородить человека.

Но поколение башни не хотело идти путями Б-га, а следовало прихотям своего злого начала, как сказано в книге Йова: “И сказали они Б-гу: отвернись от нас, мы не хотим знать путей Твоих (путей Торы и заповедей, которые называются путями Б-га)”. Это объясняется тем, что соблюдать заповеди надо покорно, а они не хотели поклониться.

В этом смысл слов: “И было, когда они двинулись с востока (Кедем)”. Когда они удалились от Предтечи (Кадмоно) мира, и нашли долину в земле Шинар (Междуречье), ...и там построили город, и башню “стороны нечисти”, против города и башни святости.

דְּהִנָּה דּוֹר הַפְּלִגָּה לֹא רָצוּ
בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת. דְּמִצְוֹת הֵם
צְוֹתָא וְחִיבוּרָא לְהִיּוֹת בְּטוֹל
אֶל הַמִּצְוָה, וְכָל הַהִמְשָׁכוֹת
בְּקִדּוּשָׁה הוּא עַל יְדֵי הַבֵּיטוּל
דְּוֹקָא, דְּזִהוּ עֲנִיּוֹן הַמִּצְוֹת
לְהִיּוֹת מוּגְדָר בְּהִרְצוּנוֹת שְׁלוֹ,
וְכִמְאָמַר², אָמַר רַב: לֹא נִיתְּנוּ
הַמִּצְוֹת אֶלָּא לְצַרְחָ בְּהֵם אֵת
הַבְּרִיּוֹת. וְכִי מָה אֵיכְפַת לִיה
לְהַקְבִּי' אִם שׁוֹחֵט מִן הַצִּנְאָר
אוֹ שׁוֹחֵט מִן הָעוֹרָף? הֲרֵי לֹא
נִיתְּנוּ הַמִּצְוֹת אֶלָּא לְצַרְחָ בְּהֵם
אֵת הַבְּרִיּוֹת.

אָבַל דּוֹר הַפְּלִגָּה לֹא רָצוּ
לְלַכֵּת בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי
אִם לִילֵךְ אַחֲרֵי שְׂרִירוֹת לְבָם
הָרַע, וְכִמּוֹ שְׂכָתוּב³: “וַיֹּאמְרוּ
לֵאלֹהֵי סוּר מִמֶּנּוּ, וְדַעַת דְּרַכִּיךָ”
- שְׁהֵם דְּרַכִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
שְׂנֵקְרָאִים “דְּרַכִּי הוּי”⁴ - ‘לֹא
חִפְצוּ, וְהֵינּוּ מִפְּנֵי שְׂקִיּוּם
הַמִּצְוֹת צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּבֵיטוּל
וְהֵם לֹא חִפְצוּ בֵיטוּל זֶה.

וְזִהוּ וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקְדָּם,
דְּכֹאֲשֵׁר הִסִּיעוּ עֲצָמָם
מִקְדָּמוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, וַיִּמְצְאוּ
בְּקֶעֶה בְּאַרְצָ שְׁנַעַר⁵... וְשֵׁם
בְּנוּ הָעִיר וְהַמְּגִדָל דְּלַעוֹמַת
זֶה, לְגַגְד הָעִיר וּמְגִדָל
דְּקִדּוּשָׁה.

(4) הושע יד, י.
(5) נח יא, ב.

(1) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ספר המאמרים תרח"ץ ע' נב. וש"נ.
(2) ב"ר פמ"ד, א.
(3) איוב כא, יד.

ב. Причины строительства Питома и Раамсеса

Ребе

Раскаяние выше Торы и заповедей

Талмуд объясняет стих: «И сделали их жизнь горькой тяжелой работой с глиной и кирпичами, все виды работы в поле и вся другая работа», указывая, что «началось с глины и кирпича, продолжилось всеми видами работы в поле и закончилось всей другой работой». В комментариях объясняется, что Талмуд отвечает на вопрос: «почему Тора выделяет работу с глиной и кирпичом, хотя она включена в общие слова: “вся работа”?» В ответ на этот вопрос Талмуд объясняет, что принудительный труд с глиной и кирпичами был первым. Поскольку он предшествовал остальным работам, он указан отдельно, прежде их.

В Торе все предельно точно. Если работа с глиной и кирпичами была первой по времени, то она должна быть и главной по значению - самым трудным и тяжелым элементом порабощения.

על הפסוק "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם וגו'", אומרת הגמרא⁷: "בתחילה בחומר ובלבנים, ולבסוף ובכל עבודה בשדה, ולבסוף⁸ את כל עבודתם". מבהירים המפרשים⁹ את משמעות דברי הגמרא: מכיון שאפשר לשאול מדוע הפסוק מפריד את העבודה "בחומר ובלבנים", למרות שהיא נכללת במילים "כל עבודתם" המופיעות בהמשך הפסוק? את זאת מבהירה הגמרא, שהשעבוד "בחומר ובלבנים" היה "בתחילה". כלומר, התחלת כל ה"עבודה בשדה" אשר הגיעה "לבסוף", ולכן היא מוזכרת (לפני כן ו) בנפרד.

כל הענינים בתורה הם בתכלית הדיוק. מכך מובן, שהעבודה ב"חומר ובלבנים" הייתה "בתחילה" (ו"לבסוף" - "כל עבודתם"), לא רק מבחינת הזמן, אלא "תחילה" מבחינת התוכן המשמעות, מבחינת הקושי והחומר של השעבוד.

בגמרא.
(9) חדא"ג שם.

(6) שמות א, יד.
(7) סוטה יא, ב.
(8) שמור"ר פ"א, יא. וראה חדא"ג מהרש"א בסוטה שם שמפרש כן גם

Глина и кирпичи и есть суть порабощения, из чего впоследствии развились все остальные виды рабства.

Вот почему мы видим, что даже после того, как еврейский народ уже занимался всеми видами работ, его основным занятием по-прежнему оставалось изготовление кирпичей. Это видно из продолжения истории: когда фараон захотел увеличить нагрузку на народ, то сделал это именно за счет производства кирпичей, приказав больше не давать евреям готовой соломы, но при этом обязав их производить ту же норму кирпичей. Это событие произошло в конце периода рабства, после того как Моше и Аарон уже были посланы Б-гом, чтобы приказать фараону отпустить народ.

Вместо дома для Б-га - города для фараона

Причина, по которой основным элементом рабства были глина и кирпичи, заключается в следующем: смысл выражения "египтяне поработили еврейский народ и изнуряли его жизнь тяжелой работой" заключается в том, что египтяне забрали жизнь и силу еврейского народа, которая проистекает из его святой Б-жественной души, и использовали ее в строительстве городов-хранилищ для фараона. Вместо того чтобы трудиться над строительством обители для Б-га, египтяне заставили евреев использовать свои силы

כלומר, עיקר השעבוד התבטא ב"חומר ובלבנים", ומכך הסתעפו לאחר מכן (דוגמת פרטים שנובעים מכלל) כל סוגי השעבוד של "כל עבודתם".

לכן רואים, שגם "לבסוף" כאשר בני ישראל כבר עבדו ב"כל עבודתם", הרי עיקר עבודתם עדיין היה בעיבוד הלבנים¹⁰. כפי שמוכח מהמסופר בהמשך¹¹, שכאשר פרעה רצה ליישם את "תכבד העבודה על האנשים" (דבר שהתרחש בסוף תקופת גלות מצרים, לאחר שמשה ואהרן באו בשליחותו של הקב"ה אל פרעה באומרם "שלח את עמי"), הוא עשה זאת דווקא על ידי עבודת הכנת הלבנים (בצוותו שלא לתת להם תבן עבור מלאכה זו, ויחד עם זאת שלא תפחת כמות הלבנים שנקבעה קודם).

ההסבר לכך שעיקר השעבוד¹² היה בחומר ובלבנים הוא:

כבר הוסבר באריכות¹³, בנוגע לפירוש של "ויעבדו מצרים את בני ישראל... וימררו את חייהם בעבודה קשה גו", שאת חייהם וכוחותיהם של ישראל, אשר חיותם וכוחם האמיתי נובעים מהקדושה¹⁴ (נפש האלקית)¹⁵ ניצלו המצריים לבניית ערי מסכנות - לפרעה. במקום שעבודת היהודי תהיה בבניית דירה לה' יתברך, בבניית "עיר אלקינו"¹⁶, הכריחו

14) כנאמר על התומ"צ כי הם חיינו. וראה קונטרס ומעין מ"ז. ו"לכן נוגע מאד הענינים שעוסקים בהם, מפני שבכל דבר ודבר שהאדם פועל ועושה מכניס בוה כחות אלקית" (ד"ה בששה"ק תער"ב פ"ב). וראה גם לקו"ש שם הערה 22.
15) ראה תניא פ"ט, יב ועוד.
16) תהלים מו, ב. וראה רשימות הצ"צ שם.
17) דכל המצריים נקראו ע"ש מצרים (ראה ב"ר פט"ז, ד).

10) להעיר מפרש"י משפטים (כד. יו"ד): "שהיו משועבדים במעשה לבנים".
11) שמות ה, א ואילך.
12) במצרים כפשוטו, ובמצרים וגלות ויציאת מצרים שבעבודת כא"א מבני"י, שב"כל יום ויום חייב לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים" (תניא רפמ"ז - ראה שם ביאורו).
13) ראה עדי"ז לקו"ש ח"ג ע' 848 ואילך.

для строительства во имени сил нечистоты - городов-хранилищ для фараона.

אותם אלו המצירים¹⁷ והמעיקים עליהם, לנצל את כוחות הקדושה למטרת בניית דירה לקליפה הטמאה רחמנא לצלן - "ערי מסכנות לפרעה".

Кирпичи символизируют действие

Делая что-то позитивное – заповедь или разрешенное действие ради Всевышнего, – мы добавляем духовный кирпич в здание святости. Делая что-то негативное, мы добавляем духовный кирпичик в здание нечистоты. Разница лишь в типе здания, но внешний эффект идентичен: здание. Позитивные действия способствуют строительству Иерусалима, а негативные действия способствуют строительству Тира (город в Ливане, духовный антипод Иерусалима).

כאשר עושים דבר טוב, מצווה או עשיית דברי רשות לשם שמים, או באופן של (בכל דרכיך) דעהו¹⁸, מוסיפים בכך אבן לבנין הקדושה. אך כאשר עושים דבר לא-טוב, מוסיפים לבנה לבנין הקליפה. ההבדל בין הפעולות והעבודות השונות מתבטא בתוכן הבנין, אך בחיצוניות יש לכל הפעולות אופי שווה - בנין (פעולות טובות - בנין ירושלים; פעולות לא טובות - בנין צור¹⁹).

משיחת ש"פ שמות, ה'תשכ"ו,
לקוטי שיחות, חלק ו' עמוד 13 ואילך [מתורגם]

Первоисточник 4 Беседа Ребе по главе Шмот, 5726

В строителях Питома и Раамсеса перевоплотились души строителей Вавилонской башни.

В трудах Аризалья объясняется, что в евреев, живших во время египетского изгнания, переселились души поколения Вавилонской башни, которые сказали: «Давайте сделаем кирпичи». И они использовали кирпичи вместо камня и глину вместо раствора». Духовным исправлением этой ситуации стала работа еврейского народа «из глины и кирпичей».

וְלִהְיוּ עִיר גַּם מִהַמְּבוֹאֵר בְּכַתְבֵי הָאֲרִיזָה²⁰ שֶׁהִנְשָׁמוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁהִיוּ בְּמִצְרַיִם הָיוּ גִלְגּוּל שֶׁל דּוֹר הַפְּלָגָה, שָׁאֲמְרוּ "הֵבֵה נִלְבְּנָה לְבָנִים גּו' וְתִהְיֶה לָהֶם הַלְבָּנָה לְאֲבוֹ וְהַחֲמֹר גּו' לְחוֹמֵר"²¹, וְהִתִּיקוֹן שֶׁלָּהֶם הָיָה עַל יְדֵי עֲבוֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל "בְּחוֹמֵר וּבִלְבָנִים".

(20) ראה הנסמן בלק"ש שבפנים הערות 22; 81.
(21) נח יא, ג.

(18) החילוק בין ב' האופנים - ראה לקו"ש ח"ג ע' 907, 932.
(19) היפך בנין ירושלים (ראה רש"י תולדות כהן, כג - ממגילה ו, א. וראה גם זח"ב רלו, א. רמ, א. עיי"ש).

Первоисточник 5 Or a-Tora, Vaera, 2554

В «При Эц Хаим» («Врата праздника мацы», глава 1) объясняется: «В евреев поколения египетского изгнания переселились души поколения башни... Вся цель египетского изгнания заключалась в очищении этих душ. Вот почему еврейский народ подвергся этому великому изгнанию: «И сделали из жизнь горькой тяжелой работой с глиной и кирпичами» - это за глину и кирпичи, которые были изготовлены поколением Вавилонской башни». До сих пор цитата из При Эц Хаим.

Поколение башни не хотело... находиться в состоянии покорности и страха перед Б-гом. Они хотели жить согласно желанию своего сердца. Поэтому они договорились построить город и башню, что является полной противоположностью и противопоставлением городу Б-га. . . .

Поэтому, «мера за меру» (наказание, которое соответствует греху), были построены города-храмища для фараона, ... который сказал: «Я не знал Г-спода». . . . и фараон поработил их глиной и кирпичами. Но через это рабство и страдания они добились исправления.

וְהֶעֱנִינוּ, כִּי הִנֵּה מְבוֹאֵר בְּפָרִי
עֵץ חַיִּים (שְׁעַר חַג הַמִּצּוֹת פָּרֶקֶת
א'), דְּיִשְׂרָאֵל שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר
בְּגִלוֹת מִצְרַיִם הָיוּ גְלָגוּל שֶׁל
דּוֹר הַפְּלִגָּה... וְגִלוֹת מִצְרַיִם
כֹּל עֲנִינָה לֹא הָיָה רַק לְצַרְרָה
נְשָׁמוֹת הָהֵם, וְלִכְן בָּאוּ בְּאוֹתוֹ
הַגְּלוֹת הַגְּדוֹל, וּמָרְרוּ אֶת
חַיֵּיהֶם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה בְּחוּמֵר
וּבְלִבְנִים, כְּנֶגֶד הַחוּמֵר וּלְבַנִּים
שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים בְּדוֹר הַפְּלִגָּה, עַד
כִּאֵן לְשׁוֹנוֹ.

הִנֵּה דוֹר הַפְּלִגָּה לֹא רָצוּ...
שֶׁהָיָה בָּהֶם בְּחִינַת בִּיטוּל
וְיִרְאַת ה' הִיא אוֹצְרָם, וְהֵם
רָצוּ לִילֵךְ בְּשִׁרְיוֹת לְבָם,
לְכֹן נִתְיַעֲצוּ לַעֲשׂוֹת עֵיר
וּמְגִדָּל, שֶׁהוּא מִמֶּשׁ נֶגֶד
וְהִיפּוֹךְ בְּחִינַת עֵיר אֱלֻקִּינוּ...

וְלִכְן מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה בָּנוּ עָרֵי
מִסְכָּנוֹת לְפָרְעָה כו'... אֲשֶׁר
אָמַר לֹא יִדְעֵתִי אֶת ה'... עַל
כֵּן נִשְׁתַּעֲבַד בָּהֶם פָּרְעָה גַם כֵּן
בְּחוּמֵר וּבְלִבְנִים, אֲךָ הִנֵּה עַל
יְדֵי זֶה הַשְּׁעִבוּד וְהִיסוּרִים, עַל
יְדֵי זֶה נִתְקַנּוּ.

В. Почему именно кирпичи?

Ребе

Сделанные на небе камни, сделанные людьми кирпичи

Алтер Ребе объясняет, что существует два типа камней: настоящие камни, являющиеся естественными Б-жественными творениями, и искусственные камни - кирпичи, сделанные людьми из земли. Они тоже крепкие, и также называются камнями, поскольку в Торе говорится: «Сделаем кирпичи и обожжем их, и они использовали кирпичи вместо камня», и кирпичи можно использовать для строительства зданий так же, как и камни, как известно (кирпичный дом называют каменным). Но чтобы получить прочный кирпич, его нужно подвергнуть процессу обжига в печи, и только тогда кирпич станет похожим на камень. Это искусственные камни, в отличие от натуральных камней, созданных Б-гом.

ישנו דרוש של רבינו הזקן²² שבו מבאר²³ החילוק ש"באבנים יש שני מדרגות, הא', אבנים ממש שהם בריאה בידי שמים, והב', האבן הנעשה בידי אדם, והיא הלבנה, שנעשית מן העפר על ידי בני אדם, שנעשית גם כן חזקה וקשה, והיא נקראת גם כן אבן, כמו שכתוב²⁴ הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן כו', וכידוע ומפורסם שגם מן הלבנים יבנו בנין בית חומה כמו מן האבנים, אך צריך תחלה הכנה איך לעשות הלבנים שיהיו חזקים ומתקיימים, והוא על ידי שישרפו אותם בכבשן האש . . ואז דייקא ותהי להם הלבנה לאבן, והיא האבן הנעשה בידי אדם, ולא בעצם תולדתם כמו אבנים ממש שהן בריאה בידי שמים".

(24) נח יא, ג.

(22) ד"ה ויראו את אלקי ישראל גוי לבנת הספיר - בתו"א משפטים עו, ד.
(23) שם עז, סע"ג ואילך.

Земля Израиля – внутренняя святость

Это соответствует разнице между Землей Израиля, в которой есть камни, и Вавилонией, в которой нет камней и которая нуждается в кирпичях.

Земля Израиля по своей сути свята, поскольку это «Земля, о которой Б-г постоянно заботится, смотрит на нее от начала года до конца года». Именно поэтому это «земля, камни которой железные», камни крепкие, словно железо. Израиль - это земля, которая фактически возвышается над природой, но Б-г пожелал, чтобы она управлялась также естественным путем, с пахотой, севом и т.д. И поэтому она имеет потенциал давать кирпичи.

Вавилония – открытая долина

Вавилония, которая символизирует всю еврейскую диаспору – это долина, как сказано в Талмуде: «Он нашел открытую долину и оградил ее», а Раши объясняет: «Как человек, который ограждает открытую территорию, чтобы охранять ее».

Еврею необходимо знать, что у него есть ограничения, «забор с обеих сторон», слева и справа. По каждому вопросу, что делать и чего не делать, он должен прежде всего выяснить, каково желание Б-га – что разрешено сводом еврейских законов Шулхан Арухом, а что запрещено.

Однако может быть ситуация «открытой, неохраняемой долины», то есть, если смотреть на нее поверхностно, не видно

ובענין זה הוא החילוק בין ארץ ישראל שיש בה אבנים, לבבל שאין בה אבנים, כי אם לבנים:

ארץ ישראל היא ארץ קדושה מצד עצמה, להיותה "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", ולכן היא גם "ארץ אשר אבניה ברזל"²⁵, יש בה אבנים, והאבנים שבה הן טובות כמו ברזל של שאר הארצות, והיינו, לפי שארץ ישראל מצד עצמה היא למעלה מן הטבע, אלא, שרצה הקב"ה שתהיה קשורה גם עם הנהגת הטבע, שלכן צריך להיות בה חרישה וזריעה וכו' (ומשום זה ישנה אפשרות שיהיו בה גם "לבנים").

אבל כאשר באים לבבל, חוץ לארץ, הרי זו "בקעה", שעליה אמרו²⁶ "בקעה מצא וגדר בה גדר", ומפרש רש"י "כאדם הגודר בקעה פרוצה לשומרה":

יהודי צריך לדעת שיש לו הגבלות - "גדר מזה וגדר מזה"²⁷, הן מצד ימין והן מצד שמאל, שכן, בנוגע לכל דבר, מה לעשות ומה לא לעשות, צריך לברר תחילה מהו רצונו של הקב"ה, מה מותר לעשות על פי שולחן ערוך, ומה אסור לעשות על פי שולחן ערוך.

אבל ישנו מעמד ומצב של "בקעה", מקום פרוץ, היינו, שכאשר מסתכל בעיני בשר,

27 בלק כב, כד.
28 ע"פ נצבים כט, יח.

25 דברים ח, ט.
26 עירובין ו, א. וש"נ.

никаких ограничений Торы и заповедей и кажется, что здесь каждый человек может поступать так, как хочет, без каких-либо ограничений.

Правильное поведение в Вавилонии требует усилий

Чтобы еврею вести себя в таком месте в соответствии с волей Б-га, «слушать эти законы и соблюдать их», необходим тяжелый труд и усилия.

В Вавилонии нет «камней», созданных Б-гом естественным путем. Б-г желает, чтобы все достигалось человеческим трудом и усилиями. Без труда не может быть успеха, а когда человек трудится, он уверен, что добьется успеха. Если человек не добивается успеха, это означает, что он не трудился, а когда он трудится, он обязательно сможет изучать Тору и соблюдать заповеди, ведя надлежащим образом еврейскую жизнь, как того желает Всевышний. Все зависит от усилий.

Образование похоже на изготовление кирпича

Процесс изготовления кирпича требует извлечения глины из земли, ее разминания, придания формы и последующего обжига в печи. В результате получается прочный и долговечный кирпич.

То же самое и в отношении образования: «Человек рождается подобным дикому ослу», и если оставить его в этом состоянии, без всякого процесса «плющения», изменения формы и т.д., он не будет

אינו רואה גדר של תורה ומצוות, ונדמה לו שאין עליו הגבלות; איש בשרירות לבו ילך²⁸.

וכדי שגם במקום כזה תהיה ההנהגה של יהודי על פי רצונו של הקב"ה, "תשמעון גו' ושמרתם ועשיתם אותם" - יש צורך בעבודה ויגיעה.

בבבל - אין "אבנים" שהן בריאה בידי שמים, אלא, רצונו של הקב"ה שיעשו זאת על ידי עבודה ויגיעה בידי אדם, ואם "לא יגיעת", לא יכול להיות "מצאת", ולאידך, יש הבטחה ש"יגיעת ומצאת"²⁹, וכל זמן ש"לא מצאת", הרי זה סימן ש"לא יגיעת", וכאשר תתייגע כדבעי, בוודאי תוכל ללמוד תורה ולקיים מצוות, ולנהל אורח-חיים יהודי כרצונו של הקב"ה, ואין הדבר תלוי אלא ביגיעתך.

וסדר העבודה הוא - "ותהי להם הלבנה לאבן":

יש לקחת חימר, עפר מן האדמה, ללוש אותו, ולצור בו צורה, ואחר כך לשרפו בכבשן האש (שעל ידי זה נעשית מציאות חדשה³⁰), ואז תהיה לבינה חזקה ומתקיימת.

ודוגמתו בענין החינוך: "עיר פרא אדם יולד"³¹, ואם ישאירו אותו כפי שנולד,

(31) איוב יא, יב.
(32) בראשית ב, ז.

(29) מגילה ו, ריש ע"ב.
(30) ראה תוד"ה התורה (פסחים ל, ב) וד"ה אלא (זבחים צו, א).

крепким и долговечным «кирпичом», который можно использовать для построения прочного здания.

Например: хоть ребенок и кричит, что хочет есть конфеты и сладости, его нужно просветить и рассказать, что употребление конфет вредит зубам и вредно для здоровья. То же самое справедливо и в отношении других подобных вопросов.

Когда ребенок будет правильно воспитан и получит надлежащую форму, а затем «запечется» в «печи» святым огнем страсти к Б-гу и проникнется любовью к Б-гу и Его заповедям, он вырастет сильным евреем. Такой еврей сможет противостоять всем волнам и ветрам, дующим снаружи.

Труд приносит долгосрочные результаты

Хотя отсутствие камней в Вавилонии кажется недостатком по сравнению с Землей Израиля, «на которую Б-г смотрит от начала года до конца года», мудрецы говорят нам, что «один вавилонский мудрец, который поднимался в Землю Израиля равнялся по мудрости двум мудрецам из Израиля».

Нам нужно учиться на пример тяжелого труда, который требовался в Вавилонии, и придавать глине нужную форму и обжигать ее в печи, пока она не станет новой сущностью, пронизанной огнем страсти к Б-гу. Тогда даже «могучие

”עפר מן האדמה”³², ללא פעולה של לישה, שינוי הצורה וכו' - אזי לא יהיה בבחינת ”לבינה” חזקה ומתקיימת שאפשר לבנות בה ”בנין עדי עד”.

ולדוגמה: יש לחנך את הילד מבלי להתחשב בכך שצועק שרצונו לאכול סוכריות וממתקים, שכן, ”נופת תטופנה שפתי זרה” אבל ”אחריתה מרה כלענה”³³; יש להסביר לילד שאכילת סוכריות גורמת קלקול לשיניים, לקיבה, כך, שזהו היפך הבריאות. ועל דרך זה בשאר ענינים כיוצא בזה.

וכאשר מחנכים את הילד כדבעי עד שתקבע בו הצורה ההוגנת הראויה לשמה, ומצרפים אותו בכבשן האש, אש שלמעלה ואש שלמטה, ”רשפיה רשפי אש שלהבת י-ה”³⁴, שיהיה חדור באהבה להקב”ה, שמביאה לאהבה לתורה ומצוות - אזי יגדל להיות יהודי חזק, שיוכל לעמוד בתוקף נגד כל הגלים והרוחות שנושבות ברחוב.

ונקודת הענין:

אף על פי שהעובדה ש”אין אבנים בבבל” היא חסרון, לכאורה, לגבי המעמד ומצב ב”ארץ גו” אשר תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה”, הרי לאידך גיסא, אמרו חז”ל³⁵ ”חד מינן (מבני בבל) כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו”. [אחד מחכמי חוץ לארץ, כשהוא עולה לארץ ישראל - נעשה שקול בחכמה כשניים מחכמי ארץ ישראל].

יש ללמוד מהגייעה הנדרשת בבבל - לפעול בחימר צורה הוגנת, ולצרפה בכבשן, עד שנעשית בריאה חדשה שחדורה ב”רשפי אש שלהבת י-ה”, כך, ש”מים רבים לא יוכלו

(35) כתובות עה, סע”א.
(36) שה”ש שם, ז.

(33) משלי ה, ג-ד.
(34) שה”ש ח, ו.

воды не смогут погасить любовь»,
любовь к Б-гу, которая горит в сердце
каждого еврея.

לכבות את האהבה" ³⁶ - אש האהבה להשם
יתברך שבוערת בלבו של כל אחד מישראל.

משיחת כ' אב ה'תשכ"ד, בלתי מוגה
תורת מנחם, כרך מ' עמוד 326